

BOLŞEVİK RUSYA'DAN MEKTUPLAR

1919

PYOTR DEMYANOVİÇ USPENSKİ

VakıfBank Kültür Yayınları: 0145
Edebiyat: 037

**BOLŞEVİK RUSYA'DAN MEKTUPLAR
1919**

РУОТР ДЕМЯНОВИЧ УСПЕНСКИ

Özgün adı

Письма из России 1919-20 года

Türkçesi

Eyüp Karakuş

Kapak ve Sayfa Uygulama

Faruk Özcan

Kitap Editörü

Dr. Hazal Bozyer

Son Okuma

Hande Kayhan

VakıfBank Kültür Yayınları

Büyükdere Caddesi

No: 97 – Kat 4

Şişli 34394 İstanbul

Telefon: 0 212 354 5730

www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr

Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2022

ISBN 978-625-7447-58-4

Kitabın Türkçe yayın hakları VakıfBank Kültür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı

Turkuvaz Haberleşme ve Yay. A. Ş.

Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi

Çakmak Caddesi B Blok No: 29/1/1

Eyüpsultan İstanbul

Telefon: 0212 354 3000

Sertifika No: 46403

1. Baskı: Mayıs 2022

**BOLŞEVİK
RUSYA'DAN
MEKTUPLAR
1919**

**PYOTR DEMYANOVİÇ
USPENSKİ**

TÜRKÇESİ
EYÜP KARAKUŞ

PYOTR DEMYANOVIÇ USPENSKİ

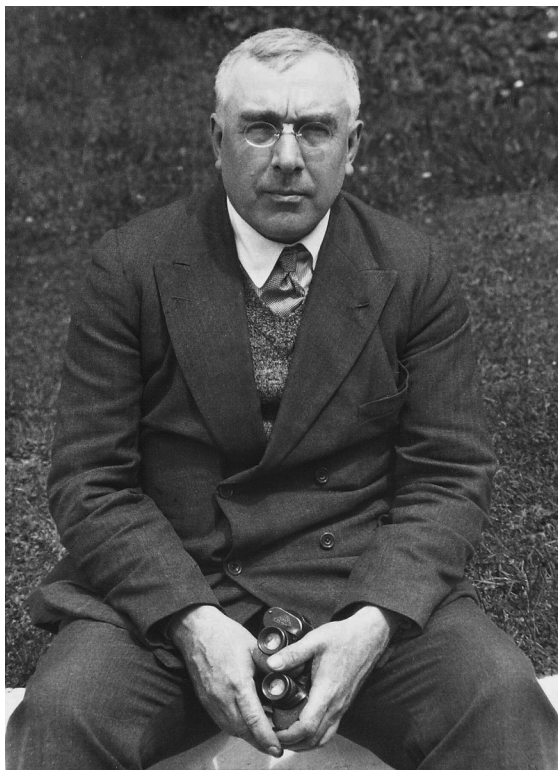
Erken yirminci yüzyıl Rus edebiyatı geleneğinde insanın ruhsal gelişimini ele alan pek çok kitabın yazarı olarak tanınan Pyotr Demyanoviç Uspenski, 5 Mart 1878'de Moskova'da doğdu, 2 Ekim 1947'de İngiltere'de öldü. Gürcüyev'in fikirlerini yorumlayan ve aktaran biri olarak tanınsa da onunla karşılaşmadan önce de yazdıklarıyla bilinen bir düşünürdü. Yazarın, Nietzsche'nin popülerleştirdiği "aynı hayatı yeniden yaşama" ve "sonsuz döngü" fikrinden etkilenerek yazdığı *İvan Osokin'in Tuhaf Hayatı* başlıklı bir romanı dışında *Tertium Organum*, *Evrenin Yeni Modeli*, *İnsanın Olası Evriminin Psikolojisi*, *Mucizenin Peşinde* ve *Dördüncü Yol* gibi eserleri vardır.

EYÜP KARAKUŞ

1963 Mersin doğumludur. Ankara Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Moskova Puşkin Enstitüsü'nde eğitimini tamamladıktan sonra 1990-2000 yılları arasında Rusya'da çalıştı. Hâlen Mersin Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmakta ve çeviri yapmaktadır. Edebiyat ve çeviri dışında fotoğrafla ilgilenmektedir.

İÇİNDEKİLER

Pyotr Demyanoviç Uspenski	9
Önsöz	25
Bolşevik Rusya'dan Mektuplar	27
Birinci Mektup	29
İkinci Mektup	37
Üçüncü Mektup	45
Dördüncü Mektup	55
Beşinci Mektup	67
Sonsöz	79
Sonsöz Yerine: Amiral Kolçak'ın Eşine Yazdığı Son Mektuplar	91
I	95
II	99
III	107

Pyotr Demyanoviç Uspenski

PYOTR DEMYANOVİÇ USPENSKİ (1878-1947)

Ölümünün üzerinden yetmiş beş yıl geçmesine rağmen hâlâ ilgiyle okunan ve eserleri pek çok dile çevrilmiş bulunan Uspenski'nin bilinen altı kitabı vardır: *Ivan Osokin'in Tuhaf Hayatı*, *Tertium Organum*, *Evrenin Yeni Modeli*, *İnsanın Olası Evriminin Psikolojisi*, *Mucizenin Peşinde* ve *Dördüncü Yol*.

Adına rahatlıkla “mürit” diyebileceğimiz öğrencilerinin “çalışma” ya da “sistem” diye adlandırdıkları öğretilerinin yanı sıra aslında Uspenski'nin öğretmenlik kimliği de henüz tam aralanmamış bir sis perdesinin ardındadır. Uspenski'nin kendi ifadelerine göre bu “sistem” kitaplar aracılığıyla öğrenilecek bir şey değildir. Öyle olsaydı zaten okullara gerek kalmazdı. Kendisine sorulacak olursa insanın sınırları kısıtlı olan dünyevi hayatını “erken” yaşamış biridir. Kısa otobiyografisinde şöyle bir ifade vardır: “1905 yılında kanlı bir şekilde biten silahlı gösteriler ve grevler sırasında Moskova'da ‘sonsuz geri dönüş’ teması üzerine bir roman yazdım.” Altı yıl sonra *Evrenin Yeni Modeli* kitabında uzayın üç boyutunu zamanın üç boyutuyla birleştirir.

“Üç boyutluluk, duyu organlarımızın bir işlevidir. Zaman ise duyuları sınırlayan bir şeydir. Altı boyutlu uzay gerçekliktir, her hâliyle ve olduğu gibi dünyanın ta kendisidir. Bizler, zamana göre tek boyutlu varlıklarız. Önce-Şimdi-Sonra, zamanı bu şekliyle bizlerin dört boyutlu hâli olarak isimlendiririz. Öte yandan zaman kavramını dikine kesen ve adına Sonsuzluk Hattı diyebileceğimiz bir beşinci boyutun da olduğunu gerçek anlam-

da idrak edemeyiz. Sonsuzluk, sonsuz sayıda sonlu zaman olarak düşünülebilir.”

Uspenski'nin yirmi yedi yaşında yazdığı 1905 tarihli roman, Rusça olarak on yıl sonra *Kinemadrama* başlığı altında yayınlandı. 1920'lerde İngilizce bir çeviri yapılmış olmasına rağmen bu kitap Uspenski'nin hayatının son yılına kadar bir *el yazması* olarak kaldı ve sonun da *Ivan Osokin'in Tuhaf Yaşamı* başlığı altında yayınladı. Yayınlama zamanı önemlidir çünkü roman, önceki yaşamın bilgisinin bir kişiye yalnızca bir kez açıklanan büyük bir gizem olduğunu iddia eder. Bu sırta sahip olan biri için ebedi dönüş artık ebedi değildir; “Adına hayat denen bu tuzaktan kurtulmak için” birkaç, belki de yalnızca bir ya da iki hayat daha yaşanması gerekir. Kitaptaki büyücü –ki tamamen kurgusal bir karakterdir– Ivan Osokin'e şöyle der:

“İnsana muhtemelen yalnızca kullanabileceği şey bahsedilmiştir ve o, yalnızca uğruna fedakârlık yaptığı şeyi kullanabilir. Bu nedenle, bir kişi bilgi veya yeni yetenekler edinmek istiyorsa şu anda kendisi için önemli olan diğerlerini feda etmelidir. Ayrıca insan, en fazla verdiği kadar alabilecek kapasitede bir varlıktır. Sebepsiz sonuçlarınız olamaz. Bir şeyi reddediyorsanız bu sebepleri de yaratıyorsunuz demektir. Bu durumda soru şöyle şekilleniyor, neyi feda etmeli ve nasıl feda etmeli? Hiçbir şeyinizin olmadığını iddia ediyorsunuz. Pek inandırıcı bir iddia değil elbette. En azından hayatınız var. Onu feda edebilirsiniz. Her hâlükârda bırakmak istediğiniz bir şeyden feragat etmek öyle pahalı bir ödeme olmayacaktır. Bu durumda onu bana verin, sizi ne hâle getirebileceğimi görün o zaman... Hayatınızın tamamını da istemiyorum. Bir yirmi yıl, hatta on beş yıl benim için yeterli. O süre geçtiğinde bilginizi ve bilincinizi sadece kendiniz için kullanabileceksiniz.”

Henüz jimnazyum yıllarında Uspenski bilgi ile “önemli bilgi” arasındaki farkı idrak etmiş ve on sekiz yaşından itibaren “önemli bilgi” edinebilmeyi hayatının düsturu hâline getirmiştir. Bu yüzden yazmaya ve Rusya’da, Doğu’da, Avrupa’da, elinden geldiğince çok seyahat etmeye gayret etmiştir. 1907 yılında “teozofi edebiyatı” ile tanışır ve şöyle der:

“Zayıf ve eksik yönlerini hemen görsem de üzerimde güçlü bir etki bıraktı... Devamlılığı yoktu. Ama bana yeni ve daha geniş bir dünyanın kapılarını açtı: Ezoterizm fikrini keşfettim... Bu da bana üst boyutların öğrenilmesi yolunda büyük bir ivme kazandırdı.”

Uspenski 1909’da Moskova’dan St. Petersburg’a taşınır ve burada okült edebiyatı üzerine öğrenimine devam eder; “tarotçuluk”, “yoga” ve “süper insan” konularında dersler verir. Bu konularda yazdığı makaleleri ve *Tarot Sembolizmi* isimli kitabı 1913 yılında yayımlanır. Ancak Uspenski’nin o zamanki asıl uğraşı 1912 yılında gün ışığına çıkacak olan bir başka kitap, *Tertium Organum*’dur.

Tertium Organum yayımlanır yayımlanmaz bir *magnum opus* eseri olarak kabul edilir. Claude Bragdon, İngilizce baskısının girişinde şunları yazar:

“Kitaba Tertium Organum adını vererek daha kaleminin ilk hareketiyle bizlere düşünce tarzını karakterize eden o inanılmaz cesareti göstermiştir. Bu isim doğrudan doğruya şunu söylüyor: İşte, mevcut bilgiyi yeniden organize edecek bir kitap! Aristo’nun Organon’u altında, özneye ait düşüncelerin geçtiği yasaları formüle eder; Bacon’un Yeni Organon’u altındaysa nesneye ait idrakin şekillendiği yasaları düzenler; oysa düşüncenin üçüncü kuralı bu ikisinden de önce vardı ve onun kurallarının bilinmiyor olması onları ihlal etmeyi haklı çıkarmaz. İşte, Tertium

Organum bugünden itibaren insan düşüncelerine yön vermeye ve onu yönetmeye başlayacaktır.”

Uspenski'nin hedefi artık daha açıktır; öğretilerini takip edeceği ezoterik bir okul ve adım adım ilerleyip yükselebileceği bir yol bulmak. Böylece bir kez daha Doğu'nun yolunu tutar, gerek Hindistan'da gerek Seylan'da okullar bulur. Bu okullar gerçekten çok ilgisini çeker ama yine de hiçbiri aradığı okullar değildir. Bu kez arayışını Doğu'da İslam coğrafyasında sürdürür, daha yoğun bir biçimde Rusya'nın Orta Asya ülkelerinde ve İran'da dolaşır ancak aradığını bulma şansı 1914 yılında patlak veren Birinci Dünya Savaşı ile ortadan kalkar. Savaş koşullarında Rusya'ya dönüşü hayli zor olur; Londra, Norveç ve Finlandiya üzerinden uzun bir yol katetmesi gerekir. Kasım 1914'te St. Petersburg'a ulaşır, 1915'in başlarında Hindistan ve Seylan seyahatlerinden elde ettiği bulgulara dayanarak dersler verir. “Ölüm Sorunsalı” ve “Mucize Peşinde” derslerine binden fazla kişi toplamayı başarır.

Derslerini, seminerlerini takip eden pek çok kişi daha sonra Uspenski ile buluşup sohbet eder ve yazışmaya başlar. Şunu da söylemek mümkün elbette: Uspenski eğer hayatı boyunca kendisini diğer insanlardan ayrı tutan dürüstlüğü ve ahlaki temizliğiyle uzlaşabilmiş olsaydı kendi okulunu kurabilirdi. 1915'te Paskal'ya'dan sonra Moskova'ya gider ve orada da dersler verir. Dinleyicileri arasından iki kişi okült araştırmalarla ilgilenen yerel bir grubun varlığından bahseder. İşte bu grup aracılığıyla Uspenski, Gürciyev'le tanışır. *Mucize Peşinde* kitabının ilk bölümünde Uspenski tanışmalarının daha ilk haftasında Gürciyev'le aralarında geçen sohbetlerden örnekler verir. Bu sohbetlerden de anlaşılacağı üzere aralarındaki ilişki bir öğretmen-öğrenci iletişiminden farklıdır. Uspenski'nin Gürciyev'i bir düşünür ve ortalamaların çok üzerinde bir yazar olarak görüp benimsediği gayet açıktır.

Gürçiyev grubuna katılmadan önce Uspenski kendisinin bir yazar olduğunu, ne yazıp yazmayacağı konusunda kendi özgür iradesine sahip olduğunu ve bu anlamda bağımsız bir insan olarak biat edecek bir mürit olmadığını açıklar. Yani, Gürçiyev'den öğreneceklerini gizli tutacağı, üzerine hiçbir şey yazmayacağı konusunda bir söz veremeyecektir. Dahası, zaman ve mekân sorunsalıyla, üst boyut kavramıyla, ezoterizm fikriyle kendisi de uzun zamandır uğraşan birisidir, doğal olarak Gürçiyev'in kendisine anlatacakları ile kendi kafasında zaten yıllardır biriktirdikleri ve bundan sonra kurgulayacakları şeyleri birbirinden bıçak gibi keserek ayırabilmesinin mümkün olmayacağını, kısacası ortaya çıkacak düşüncelerin ikisi arasında somut bir biçimde paylaşırılamayacağını bildirecektir. Ve anlaşırlar. Uspenski tam olarak anlamadan, konuya vakıf olmadan hiçbir şey yazmayacaktır. 1921 yılıdır. Uspenski'nin ülkesini terk ettiği ve İngiltere'ye yola çıkmadan önce konakladığı İstanbul'da, Gürçiyev kendisine öğreti ve sistem olarak kabul ettiği konularda canının istediği her şeyi yazabileceği iznini verecektir.

Uspenski Londra'ya geldikten kısa bir süre sonra bu konularda yazmaya başlamış olmalı, çünkü *Fragments of an Unknown Teaching* kitabının ilk versiyonu 1925, Londra tarihlidir.

Gürçiyev ile üç yıllık birlikteliğin ve çalışmanın sonunda Uspenski'nin aslında yaptığı tek şey, daha önce yazdığı *İvan Osokin'in Tuhaf Hayatı* ve *Evrenin Yeni Modeli* isimli kitaplarını yayımlamak olmuştur. Öte yandan ortada "sistem" ile ilgili herhangi bir çalışma yoktur. "Sistem" ve "çalışma"yla ilgili her üç kitap da –*İnsanın Olası Evriminin Psikolojisi*, *Mucizenin Peşinde* ve *Dördüncü Yol*– çok sonra, ölümünün ardından karısı tarafından yayımlanmıştır.

Moskova'da Gürçiyev'le tanıştığı o haftanın ardından Uspenski St. Petersburg'a, işinin başına dönmek zorunda kalır.

Gürciyev'in St. Petersburg'a gelişi ise sonbaharı bulur. Uspenski Gürciyev'i kendi arkadaş çevresine takdim eder; dolayısıyla çok geçmeden St. Petersburg'ta "sistem" konusunda insanlar bir fikir edinirler ve hemen ardından, bütün o savaş ve devrim dönemlerini kapsayan üç yıl boyunca gelişim yöntemlerinin öğrenilmesiyle uğraşırlar. Uspenski olayların yalnızca geçmişte sahip olduğu önemi değil, aynı zamanda gelecekte de nasıl bir öneme sahip olacaklarını hesaba katabildiği için mevcut durum hakkında alışılmadık derecede net bir algıya sahiptir. Tarih, di-yordu, yalnız geçmişin değil aynı zamanda geleceğin de tarihidir. 1917 yılında Gürciyev ile Rusya'dan ayrılmanın, savaşın bitmesini tarafsız bir ülkede beklemenin daha mantıklı olabileceği konusunda bir görüşmesi olur ancak Gürciyev'den sonraki faaliyetlerine temel teşkil edecek herhangi net bir yanıt alamaz. Bu da aslında Gürciyev'in son St. Petersburg ziyaretine denk gelmiştir. Çünkü bir ay sonra devrim patlak vermiş, Çar II. Nikolay tahttan feragat etmiştir. Uspenski'ye göre "*Mart 1917, Rusya tarihinin sonudur.*" Devrimin ardından Gürciyev Moskova'dan ayrılır ve Kafkaslara gider. Ancak Uspenski'den St. Petersburg'da kalmasını ve arkadaşlarıyla çalışmalarına devam etmesini ister. Kendisi de Paskalya'dan önce döneceği sözünü verir. Ancak Paskalya'dan bir hafta sonra Gürciyev'den bir telgraf gelir, Gürciyev Mayıs'ta gelebileceğini bildirmektedir. Uspenski için hayatının belki de en zor zamanları olan bu dönem nihayet, Haziran'da Gümrü'den aldığı telgrafla sona erecektir: "*Dinlenmeye ihtiyacımız varsa bana gelebilirsiniz.*"

Bu yolculuğun ve iki haftalık dinlenmenin ardından 1917 yılının son bir buçuk ayı Kafkasların kuzeyinde, Yesentuki Kaplıcaları'nda geçecektir. Burada birdenbire Gürciyev'in, çalışmalarının devamı için yalnızca on iki kişiye ihtiyacı olduğunu bildirmesi ve dolayısıyla akabinde tüm çalışmaların durdurulup grubun

dağılması üzerine Uspenski ilk kez orada Gürciyev'e olan inancının sarsıldığını itiraf edecektir. Birkaç ay sonra, 1918 Şubat'ında her ne kadar hem Moskova hem de St. Petersburg'taki çevrelere Uspenski imzasıyla bir mektup yazılıp herkesin Gürciyev tarafından Yesentuki'ye davet edildiği duyurulsa ve akabinde kırk kişi gelip çalışmalarına başlasa da Uspenski, artık Gürciyev'in yöntem ve niteliğinde birtakım değişimler olduğunu fark etmiştir. Artık onunla kalamayacağını, onunla başlangıçta birlikte çıktıkları bu yolda daha fazla yürüyemeyeceğini anlamıştır. Uspenski daha Gürciyev ile tanışmadan önce de ezoterik okulların şu ilkesini gayet iyi bilmektedir. Eğer bir öğrenci gurusuyla fikir ayrılığına düşmüşse geriye bir tek yol kalır: ayrılmak. Uspenski bunun üzerine Yesentuki'de ayrı bir ev tutar ve burada kendi kitapları ile ilgili çalışmalarına devam eder.

Uspenski hiçbir zaman gereksiz yere konuşan bir insan olmamıştır. Bu yüzden yaptıkları ya da niyetleri konusunda diğerlerine herhangi bir açıklamada bulunmaz. Ancak yirmi yıl sonra, Londra'daki grup toplantılarından birinde gelen ısrarlı sorulardan sonra Gürciyev ile yollarını ayırma nedenini şöyle açıklar:

“Gürciyev ile tanıştığымda, anlayabildiğim ve kabul edeceğim bazı ilkeler temelinde onunla çalışmaya başladım. Bu prensipler şunlardı: “Birincisi hiçbir şeye inanmamalısn, ikincisi anlamadığın bir şey yapmamalısn.” Ben de bu yüzden onu kabul ettim. Birkaç yıl sonra bu prensipleri ihlal ettiğini gördüm. İnsanların inanmadıklarını kabul etmelerini ve anlamadıklarını yapmalarını istiyordu. Niye böyle oldu, inanın herhangi bir fikrim yok.”

Gürciyev birkaç adamıyla birlikte Yesentuki'den 1918 Ağustos'unda ayrılır. Daha sonrası için Uspenski *Mucize Peşinde* isimli kitabında şunları söyler: